

УДК 343.73

Сергій Володимирович ПЕНЬКОВ,

доктор юридичних наук;

Владислав Володимирович ШЕНДРИК,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,

завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНОЇ ТЕХНІКИ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Важливе значення у правильному застосуванні оперативної техніки для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності відіграє належна організація процесу її застосування. Описаний організаційний процес повинен спиратися на міцну нормативну базу, а також враховувати соціально-економічні реалії, у яких він відбувається. І. Ф. Хараберюш, досліджуючи оперативну техніку, не випадково відзначає, що вона будучи суспільним явищем невільна від дій об'єктивних законів розвитку суспільства. Тому дії соціальних законів проявляються відносно неї опосередковано. Тим самим оперативна техніка повинна відповідати визначеним правовим відносинам суспільства та його економічним можливостям [1, с. 212].

З точки зору правильної організації роботи з оперативною технікою важливо якісно виписати пов'язані із нею процедурні норми, аби убезпечити як об'єктів, так і суб'єктів здійснення оперативно-розшукової діяльності.

І. О. Крепаков виділяє два напрями такої нормативної регламентації – гласний (застосування у кримінальному судочинстві) і негласний (підзаконні акти, що повинні розглядатися як елементи правової основи застосування оперативно-технічних засобів та відповідних прийомів їх використання) [2, с. 89]. Враховуючи сучасні умови здійснення негласної роботи, слід відмітити, що напрям реформування кримінальної юстиції як в Україні, так і у розвинених країнах йде шляхом поступового унормування застосування оперативної техніки у відкритих актах.

Серед головних відкритих нормативних актів, які регламентують застосування оперативної техніки, можна назвати Конституцію України від 28.06.1996 (ст. 30–32); Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 (глава 21); Закони України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 (ст. 31); «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 (ст. 8); «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 (ст. 10); «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 (ст. 5); «Про телекомунікації» від 18.11.2003. (ст. 39); Указ Президента «Про додержання прав людини під час проведення оперативно-технічних заходів» від 07.11.2005 № 1556/2005; Постанову Пленуму Верховного Суду України «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав громадян під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства» від 28.03.2008 № 2; Нормативний документ. Технічні засоби для здійснення уповноваженими органами оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій у телекомунікаційних мережах загального користування України. Загальні технічні вимоги, затверджені спільним наказом Служби безпеки України, Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України : від 13.02.2014 № 48/75 (далі – Технічні вимоги).

Останній з наведених документів торкається сфери стандартизації перехоплення телекомунікацій. Його було розроблено з урахуванням рекомендацій Резолюції Ради Європейського Союзу 96/C 329/01 «Про законне перехоплення телекомунікацій» від 17.01.1995 та «Про оперативні запити правоохоронних органів стосовно телекомунікаційних мереж загального користування та послуг» від 20.06.2001 (ENFOPOL 55).

Наведена редакція Технічних вимог не є першою. Раніше застосовувалися попередні версії цього документу, затверджені спільними наказами Служби безпеки України, Мінтрансзв'язку України від 11.12.2007 № 1140/882 та від 31.07.2008 № 645/962.

Відправною ж точкою початку стандартизації законного перехоплення телекомунікацій в Україні можна вважати Указ Президента України «Про додержання прав людини під час проведення оперативно-технічних заходів» від 01.11.2005 № 1556/2005. Саме на виконання п. 5 цього Указу було розроблено першу редакцію описаних вище загальних технічних вимог.

Слід також зазначити, що у 2016 році в Україні втратила чинність Постанова Кабінету Міністрів від 26.09.2007 № 1169, яка регламентувала порядок отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації. Сама ця постанова була прийнята на виконання вимог Указу Президента України «Про додержання прав людини під час проведення оперативно-технічних заходів» від 01.11.2005 № 1556/2005. Натомість не було прийнято нових актів на заміну скасованому, що деякою мірою утворило прогалину і у процедурі застосування оперативної техніки [3, с. 87, 88, 89].

Враховуючи викладене, можна констатувати, що на теперішній час питання організаційної процедури застосування оперативної техніки потребує удосконалення. Серед іншого слід приділити увагу розробці відповідних підзаконних актів з урахуванням сучасних вимог.

Список бібліографічних посилань

1. Хараберюш І. Ф. Проблеми використання оперативно-технічних засобів в сучасних умовах // Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. на базі Харків. нац. ун-ту внутр. справ / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Навч.-наук. ін-т підготовки фахівців кримінальної міліції. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2009. С. 210–214.

2. Крепаков І. О. Проблеми оперативно-технічного забезпечення у боротьбі з організованою злочинністю // Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2008. С. 87–92.

3. Манжай А. В., Пеньков С. В. Стандартизація в сфері законного перехвату телекомунікацій. *Leges et Viata*. 2017. № 5/2 (305). С. 86–89.

Одержано 31.10.2018

УДК [343.1:343.9.02](477)

Микола Миколайович ПЕРЕПЕЛИЦЯ,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ПЕРВИННОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОРГАНІЗОВАНІ ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ

Вивчення практики оперативних підрозділів національної поліції України показує, що успіх у справі викриття організованих злочинних угруповань зазвичай досягається в результаті виявлення первинних даних, що містять відомості про наступні ознаки організованої злочинності.

Безпосередні ознаки:

- наявність в регіоні нерозкритих, схожих за способом серійних злочинів;
- факти проведення зібрань злочинних елементів і наявність об'єкта;
- факти розбірок між злочинними угрупованнями і боротьба за сфери впливу;
- наявність злодіїв в законі та інших авторитетів, їх участь у вирішенні конфліктів між злочинними угрупованнями;
- наявність стійких міжрегіональних протиправних зв'язків між злочинними угрупованнями;
- факти підкупу представників влади і правоохоронних органів злочинними угрупованнями (корупція);
- наявність централізованого керівництва діяльністю злочинних угруповань.

Опосередковані ознаки:

- кваліфікований спосіб вчинення злочинів (планування, розподіл ролей, приховування слідів тощо);